

Mapovanie a hodnotenie lesných ekosystémov a ES - manažment a platby

Matej Schwarz

Národné lesnícke centrum

15.5.2014

Bratislava

Nejasnosti okolo konceptu ES

- dlhodobo rešpektovaný koncept „funkcií lesa“ – nástroj diferencovaného hospodárenia – ale bez súvisu s platbami
 - funkcie ochranné, sociálne, ...
- oceňovanie funkcií lesa – veľa pokusov urobiť z neho zdroj financovania lesníctva – málo výsledkov
- koncept ES = pokus predať aspoň niektoré funkcie

Súčasný triedenie:

Pan-európske indikátory TUOL (Viedeň 2002):

- obchodovaná služba = produkčná funkcia
- neobchodovaná služba = verejnoprospešná funkcia

Praktické otázky: potreba mapovania

- mapovali sme len niektoré funkcie lesa, skôr ich potrebu, než plnenie
 - ochranná funkcia – mapovanie pôd, lesných typov, zjednodušene aj reliéfnych pomerov
 - väčšina iných funkcií sa odvodzala od rôznych (administratívnych) zonácií krajiny
 - stupne ochrany, zóny rekreácie, PHO, ...
- **mapovať sa dá čokoľvek** – praktický význam však môže byť rôzny
- chceli sme, nenašli sme odberateľa

Praktické otázky: potreba mapovania

- PSL „mapujú“ ukazovatele súvisiace s drevom (súkromné taxačné kancelárie)
 - využiteľné pre posudzovanie viazania uhlíka aj ďalších služieb
 - ± potrebné pre **jedinú platenú ES** – produkciu dreva
 - napriek tomu: existencia PSL je ohrozená!!!
- NIML – štatistické zisťovanie, čiže nižšia cena ako mapovanie
 - napriek tomu: druhý cyklus v nedohľadne!!!

Praktické otázky: potreba mapovania

- terminológia: ES ako také sa nemapujú (ani ich poskytovanie), mapujú sa len súvisiace vlastnosti ekosystémov
- mapovanie musí byť **na niečo** využiteľné:
 - t.j. uľahčiť poskytovanie alebo predaj ES
 - mapovanie lesných typov napr. slúžilo administratívne úkonu (vyhlásenie OL), nie predaju ochranej funkcie
 - na presvedčenie vlády o význame ES netreba mapovanie, stačí výskum
 - pre predaj ES treba merať ≠ mapovať

Treba teda ES mapovať?

Nedá sa povedať, že nie, ale:

- dôkladne zvážiť čo mapovať a na čo to bude dobré
- presvedčiť zriaďovateľa alebo agentúru

- NLC bude s radosťou spolupracovať vo všetkých fázach 😊

Praktické otázky: cena a predaj

- pojem ES bol zavedený kvôli predaju, pre uz
- „V **spoločenská objednávka (neznáma)**
- pr ku **vz.**
- ak **individuálna objednávka** cí
- pr **(jednoznačná)** štát
- So
- štát vlastníkovi pozemku platiť môže, ale musí to byť spoločenský záujem

Praktické otázky: cena a predaj

- zabudnime na abstraktné „oceňovanie verejnoprospešných funkcií lesa“
 - napr. čo by stálo, keby sme službu plnili umelo...
- teoretický výpočet ceny nejakej služby je možný (a je to zaujímavá výzva), ale:
 - reálna cena je spravidla omnoho nižšia než „neoceniteľná“ či „obrovská“
 - aj o jej zaplatení rozhodne až trh
- otázka, kto je oprávnený platby poberať

Praktické otázky: cena a predaj

Trhová cena závisí od pridanej hodnoty oproti stavu, keď sa neplatí:

- napr. aj ten „najhospodárskejší“ les v slušnej miere poskytuje aj mnohé ES
 - legislatíva ukladá hospodárovi určité povinnosti, ktoré predstavujú „baseline“ stav
 - poskytovateľ služby chce nejaký stav ekosystému aj „pre seba“
- ⇒ (ne)možnosť „vydierať“ odopretím služby
- udržanie služby si môže vyžadovať vklad ľudskej práce

Príklad: predaj hydrických služieb

Kvantita vody:

- vplyv lesa je diskutabilný a ťažko garantovateľný – nutnosť koordinácie v rámci **celého** povodia – extrémne udalosti
 - **zvýšenie prietokov** (výdatnosť povrchových vodných zdrojov, elektrárne)
 - redšie staršie porasty (dlhšie rubné doby) skôr listnaté
 - **zníženie prietokov** (ochrana proti povodniam, ale súčasne celkové zníženie prietokov)
 - hustejšie, mladšie porasty (kratšie rubné doby), skôr ihličnaté

Príklad: predaj hydrických služieb

Kvalita vody:

- vplyv lesa a najmä jeho obhospodarovania je nesporný a ľahšie **garantovateľný** – (negatívny) vplyv môžu mať aj jednotlivé pozemky v povodí

Príklad: predaj hydrických služieb

Kvalita vody:

- úzky súvis s ochranou pôdy – tá je aj v záujme vlastníka
- súvis s údržbou ciest – tiež \pm záujem vlastníka
- **možnosť čiastočného odopretia služby**
(napr. vykonanie zásahu v „nevhodnom“ čase a „nevhodným“ spôsobom)
- merateľné poskytovanie ES – napr. počet dní, počas ktorých je voda znečistená nad dohodnutú normu
- z pohľadu ochrancu prírody ide o úplne pasívnu „službu“ – **niet za čo platiť**

Je ochrana prírody službou?

- v lesníckom chápaní skôr je
- nejde o pravú ES poskytovanú lesným ekosystémom, ale skôr o službu, ktorú poskytuje vlastník lesa spoločnosti (kto je spoločnosť?)
- ochrancovia prírody by (občas) radi považovali ES lesa v chránenom území za **svoje** verejnoprospešné služby

Príklad: predaj rekreácie

- možnosti predaja služby (vlastník verzus správca CHÚ):
 - **výber vstupného**
 - väzba na možnosť umožnenia/odopretia vstupu – vlastník **v zásade** nemôže odoprieť bezplatný vstup, správca CHÚ má oporu v súčasnej legislatíve
 - problém **rozumnej** výšky vstupného
 - snaha viacerých subjektov vyberať vstupné do toho istého územia – morálne právo na výber má skôr vlastník – možnosť spolupráce

Predaj rekreácie (vlastník vz. správa CHÚ)

- možnosti predaja služby :
 - **manažment ekosystému** zameraný na podporu rekreácie
 - platí profitujúci subjekt (vlastník hotela, ...) – spravidla malá ochota platiť
 - príjemcom je manažér, otázne sú jeho práva a schopnosť manažment vykonať – vlastník pozemku áno, správca CHÚ skôr nie
 - príklady:
 - zvyšovanie bezpečnosti, uľahčovanie prístupu – vykonáva skôr vlastník, u štátnych lesov organizácia ŠL
 - zvyšovanie atraktívnosti územia (estetika, biodiverzita, lesné plody, špeciálne zariadenia) – vlastník lesa má väčšiu možnosť „vydierať“ ako správa CHÚ

Predaj rekreácie (vlastník vz. správa CHÚ)

- lesné cesty a chodníky – bez nich rekreácia (najmä cyklistika, bežecké lyžovanie) takmer neexistuje
- možnosti:
 - príspevok na stavbu ciest a chodníkov – vlastníkovi, staviteľovi (môže ním byť správa CHÚ)
 - vyberanie poplatku za využívanie ciest - vlastník
 - platby za obmedzenie využívania a údržby ciest – napr. nepluhovať cesty v lyžiarskej sezóne – opäť vlastník alebo hospodár

Ďakujem za pozornosť